

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Ba B-Machteret and Stand Your Ground Laws

Rabbi Netanel Wiederblank
February 7, 2016 • כ"ח שבט תשע"ו

1. שמות פרשת משפטים פרק כא פרק כב

- (לז) כִּי יִגְנֹב־אִישׁ שׁוֹר אוֹרֶשֶׁה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ תִּמְשָׁה בְּקֶרֶךְ יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע־צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה: (א) אִם־בְּמַחְתָּרֶת יִמָּצָא הַגָּנֹב וְהִכָּה וְמָת אֵין לוֹ דָּמִים: (ב) אִם־זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ שְׁלֵם יִשְׁלַם אִם־אֵין לוֹ וְנִמְכַר בְּגִבְתּוֹ: (ג) אִם־הִמָּצָא תִּמָּצָא בְּיָדוֹ הַגָּנֹב מִשּׁוֹר עַד־חֲמוֹר עַד־שֶׁה חַיִּים שְׁנַיִם יִשְׁלַם:

2. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד א

משנה. הבא במחותרת נידון על שם סופו. היה בא במחותרת ושבר את החבית, אם יש לו דמים - חייב, אם אין לו דמים פטור.
גמרא. אמר רבא: מאי טעמא דמחותרת - חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו. והאי מימר אמר: אי אזילנא - קאי לאפאי ולא שביק לי, ואי קאי לאפאי - קטלינא ליה. והתורה אמרה: אם בא להורגך - השכם להורגו.

Question 1: Why can the Ba'al ha-Bayis kill the thief—he should be obligated to retreat instead of escalating the situation by standing his ground.

1. We don't blame the Ba'al ha-Bayis for his poor choice. [The Ba'al ha-Bayis's decision is human nature.]
2. The Ba'al ha-Bayis has no choice but to kill in self defense.
3. The Ba'al ha-Bayis can stand his ground even if that will inevitably cause the standoff to escalate to a point where he will have to kill in self defense.

3. חידושי הר"ן מסכת סנהדרין דף עב עמוד א

ואי קאי לאפאי קטילנא ליה. ודאי שאין כל הגנבים באין על עסקי נפשות ואי קאי בעל הבית לאפיה ושקיל ממוניה מיד גנב לא קטיל ליה דאי לא יכול גנב למיגנב ליזיל לנפשי' אלא בעל הבית הוא העומד כנגדו על מנת להרוג אם לא יניח לו את הכלים מיד שאע"פ שאינו בדין להורגו על כך חזקה שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו והגנב שהוא יודע זה כשהוא עומד כנגדו על עסקי נפשות הוא עומד והוא שהתחיל במריבה ובא במחותרת עשאו הכתוב רודף ואמר שאין לו דמים:

4. יד רמ"ה:

"וכי תימא אם כן הוה ליה בעל הבית נמי רודף, בעל הבית לאו רודף הוא, אי משום דקטיל ליה השתא, משום דאתי איהו למקטליה הוא דקטל ליה, מאי אמרת אי לאו חזקה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו לא הוה אתי איהו אדעתא דמקטליה, מכל מקום בעל הבית לא קא עביד השתא ולא מידי והשתא אמאי אתי איהו למקטליה, הוה ליה רודף והתורה אמרה הבא להורגך השכם להורגו, ולא מצינן למימר דהאי דקאמר חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו דלהצלה בעלמא הוא ולא לאצוליה בנפשו של גנב, דאם כן אכתי מנא ידעינן דדעתיה דגנב למקטליה לבעל הבית כי היכי דלדייניה כרודף, האי מימר אמר אי יכילנא ליה לבעל הבית שקילנא ליה לממוניה בעל כרחיה ואי לא שביקנא ליה ולממוניה וערקנא, אלא משום דידע ביה בבעל הבית דאי יכיל ליה קטיל ליה הילכך כי אתי אדעתא דקדים איהו וקטיל ליה, הילכך הוה ליה רודף כדאמרן".

5. רמב"ם הל' גניבה פ"ט ה"ט :

ומפני מה התירה התורה דמו של גנב אע"פ שבא על עסקי ממון לפי שחזקתו שאם עמד בעה"ב לפניו ומנעו יהרגו ונמצא זה הנכנס לבית חבירו לגנוב כרודף אחר חבירו להרגו

6. שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן ז

ב. נראה שאם אחד מונע את חבירו מלאכול חזיר ומאיים עליו להרגו, אף שהמאיים נקרא רודף, מ"מ הרי יש לנרדף עצה להציל עצמו ע"י זה שיהא סור מרע ולא יאכל חזיר, וא"כ אפשר דחשיב משום כך כיכול להציל עצמו באחד מאבריו ע"י זה שימנע עצמו מעבירה. ומיהו אם אחד כופה את חבירו למונעו מאכילת היתר נראה דאף שיכול להמנע מאכילה זו ולהציל בכך את עצמו, אשר לכאורה עדיף טפי מהצלה ע"י אחד מאבריו של הרודף, מ"מ נלענ"ד דלאו כל כמיניה של הרודף להכריח את הנרדף לעשות דוקא כרצונו, ואם מתעקש דוקא להרגו משום כך, הרי הוא נקרא רודף ומותר להרגו, ולא חשיב כלל כיכול להציל עצמו ע"י זה שיבטל רצונו מפני רצונו של הרודף.

Question 2: If a says to b, "eat this apple or I will kill you." Can b refuse to eat the apple and then kill a in order to save his life?

- I. If there is a current obligation to consider future repercussions then b should have to eat the apple to save a's life. If b refuses and then has to kill a it would be tantamount to killing a rodef when אחד מאבריו של הרודף של הרודף which is murder.
- II. Or, b can stand his ground and say I will not eat the apple. I need not consider in advance the repercussions of that action. If a then chooses to try to kill b, b can lawfully kill a in self defense.

7. סנהדרין · עד א

דתניא רבי יונתן בן שאול אומר רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ויכול להצילו באחד מאבריו ולא הציל נהרג עליו

8. סנהדרין פ"ב ע"א :

אילו נהפך זמרי והרג לפנחס אין נהרג עליו

9. חדושי הר"ן שם בסנהדרין פ"ב ע"א :

והטעם בזה הוא שזה שהוא רודף אחר חבירו להרגו - כשאתה בא להרגו אין לו שיהפך להרוג את הבא להרגו כדי שיציל הנרדף, ולמה יפטור עליו יותר ממה שהרג את הנרדף, אין לו אלא שישב ולא יעבור עבירה אבל זה שהוא בא על הכותית אין הקנאין פוגעין בו כדי להצילו מן העבירה שכבר נדבק בה אלא לעשות בו נקמה והבא להרגך השכם והרגו כל שאינו מחויב מיתת בי"ד בדבר

10. מאירי שם:

שאף בשעת מעשה אם נהפך בועל והרג את הקנאי להציל עצמו אין נהרג עליו שהרי רודף הוא, ואעפ"י שבשאר רודפים - להציל אם נהפך רודף והרג ודאי חייב, אינו דומה שברודף כדי להציל הוא מתרה באתר והוא מתכוין לעשות דבר שהוא בו בר מיתה אבל זה אינן בן מיתה

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכט

סעיף ו

עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו (יב) על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת; באו על עסקי נפשות, (יג) ואפי' סתם, יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת; ובעיר הסמוכה (יד) לספר, (טו) אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה: ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבא (א"ז).

סעיף ז

יש מי שאומר שבזמן הזה אפי' באו על עסקי ממון מחללין, (טז) ה שאם לא יניחנו ישראל לשלול ולבז ממנו יהרגנו, והוי עסקי נפשות ומ"מ (יז) הכל לפי הענין

12. מגן אברהם סימן שכט

שאם לא יניחנו - וצ"ע דיניחנו ליקח הממון ולא יחלל שבת ואפשר כיון דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו חיישי' שמא יעמוד אחד נגדם ויהרג ולכן מחללין אבל באדם יחיד יניח ליקח ממנו ולא יחלל שבת עיין מה שכתבתי ססי' רמ"ח:

13. שו"ע הרב:

יחיד שבאו עליו ליקח ממנו יניח להם ליטול כל אשר לו ולא יחלל שבת אפי' באיסור דברי סופרים

14. משנה ברורה סימן שכט

(טז) שאם לא יניחנו וכו' - וה"מ [יא] כשבאו על רבים דבודאי יש לחוש שיעמוד אחד נגדם ולא ירצה ליתן להם ממנו ויהרגוהו ולכן הוי כמו שבאו על עסקי נפשות אבל כשבאו על יחיד יניח ליקח ממנו ולא יחלל את השבת:

15. סנהדרין דף ע"ב ע"ב

אין לו דמים בין בחול בין בשבת

16. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד ב

דאמר רבא: נכרי דאמר ליה להאי ישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא, ואי לא קטילנא לך - ליקטיל ולא לקטליה.

17. רש"י בפר' משפטים

אין זו רציחה הרי הוא כמת מעיקרו

18. מאירי

שכמת הוא ואין לו דמים כלל